

LITEN GUTAMÅLSUNDERSÖKNING PÅ HÖGBYSKOLAN.

Utförd hösten 2009 av Björn Eriksson.

Eftersom gutamålets ställning, framför allt hos ungdomar, har varit uppe för diskussion flera gånger på högskolans gutamålskurs, ville jag göra en undersökning för att ta reda på hur det ser ut bland Sudrets högstadiel elever. De är mellan tretton och sexton år gamla.

Högbyskolan hyser i princip alla högstadiel elever på södra Gotland, d v s från Lojsta, Etelhem, Ardre, Alskog och söderut. Det är alltså lätt att nå många på relativt kort tid. Dessutom är jag känd på skolan efter att ha jobbat där i 20 år. Undersökningen ligger också rätt i tiden, eftersom skolan har ett gutamålsprojekt tillsammans med Berra Alvengren, där eleverna får sina berättelser översatta till gutamål, varefter de får hjälp med att läsa in dem.

Jag hade några antaganden som jag ville undersöka:

- Det är inte många ungdomar längre som aktivt talar gutamål.
- De som gör det kommer från strandsocknarna.
- I skolan är det ingen som talar gutamål, men kanske hemma.
- Det är fler sorkar än töser som aktivt talar gutamål.
- Det är fler som förstår gutamål än som talar det.

Jag konstruerade ett mycket enkelt frågeformulär att fylla i:

Jag är en sork en tös och bor i(socken)

Min pappa är från Gotland inte från Gotland

Han pratar gutamål gotländska fastländska

Min mamma är från Gotland inte från Gotland

Hon pratar gutamål ... gotländska fastländska

När jag är i skolan pratar jag gutamål gotländska fastländska ...

När jag är hemma pratar jag gutamål gotländska fastländska ...

Jag tycker att jag förstår gutamål bra

Jag har svårt att förstå gutamål

Jag gick sedan runt i alla klasser och bad dem hjälpa mig. Jag tyckte också att det var nödvändigt att förklara vad jag menar med gutamål, eller att prata flatt, och skillnaden mellan "vanlig" gotländska och gutamål. Dessutom behövde jag förklara att orden mamma och pappa var använda för enkelhetens skull. Jag vet mycket väl, att många i dag inte bor med båda sina föräldrar. Det tog tid, men ungdomarna (och lärarna) var mycket tillmötesgående. Jag fick 235 svar. Alla socknar i upptagningsområdet var representerade utom Gerum och Sundre, där det inte fanns några elever.

Detta blev i korta drag resultatet:

Två sorkar och en tös sa att de ibland pratade gutamål i skolan.

13 sorkar och 12 töser ansåg sig prata gutamål hemma. Det är 10,6%. Många har fyllt i att de

pratar både gotländska och gutamål, beroende på vem de pratar med.

De socknar som hade gutamålstalande elever var

Stånga, 3 av 18 elever

Burs, 1 av 9

När, 6 av 15

Lau, 1 av 7

Garda, 1 av 11

Alskog, 1 av 4

Etelhem, 1 av 5

Levide, 1 av 13

Rone, 2 av 11

Havdhem, 1 av 17

Grötlingbo, 1 av 9

Hablingbo, 1 av 8

Näs, 1 av 8

Fide, 3 av 6

Hamra, 1 av 2.

Följande socknar hade ingen som ansåg sig prata gutamål:

Lye, Ardre, Fardhem, Linde, Lojsta, Hemse, Eke, Alva, Silte, Öja och Vamlingbo.

På frågan om föräldrarna pratar gutamål blev svaret: 46 pappor och 17 mammor. Samtliga pratade både gotländska och gutamål. 55 elever hade en eller två gutamålstalande föräldrar. Det är 23,4%.

88 sorkar och 70 töser ansåg att de förstår gutamål bra, summa 158 elever, 67,2%.

Det visar sig att normaleleven är född av gotländska föräldrar, talar "vanlig" gotländska och tycker att han/hon förstår gutamål bra.

Jag tror att många överskattar sin förmåga att förstå gutamål, men att kontrollera det skulle ta alldeles för mycket tid för en sådan här liten undersökning.

Socknarna där flest ungdomar talar gutamål hemma är När och Fide. Det var väntat, men jag trodde att det skulle vara fler i t ex Lau och Burs.

Det var över 10% som påstod sig prata gutamål hemma ibland. Siffran är inte så hög, men jag trodde den skulle vara ännu lägre.

Det var ungefär lika många gutamålstalande töser som sorkar. Det trodde jag inte, men det känns glädjande.

Socknar med större samhällen har som väntat få gutamålstalare. Hemse, Andre (Ljugarn) och Öja (Burgsvik).

Det har varit roligt och intressant att göra den här undersökningen. En av mina gamla kollegor på skolan tyckte det var synd att man inte hade gjort något liknande för 20 år sedan. Då hade man kunnat jämföra resultaten. Det kan man ju hålla med om.